

THE ORGAN AT KRONBORG CASTLE

Søren Gleerup Hansen · orgel

samt

Winnie Bugge Frandsen · fløjte

Julie Mejle · violin

Torsten Nielsen · baryton

Helikon Records [2011, HCD 1060]

Det er aldeles ubegribeligt, men når det står i de glimrende noter, må det vel være rigtigt: dette er den første indspilning, der dokumenterer det historiske Marcussen og Reuter-orgel i Kronborg Slotskapel. Søren Gleerup skriver det selv, og han må vel vide det om nogen. Men det er ret utroligt, for dette fine instrument fra 1843 udgør faktisk i dag en af de bedste og mest velbevarede dokumentationer af de to orgelbyggeres egentlige formåen, som var betydelig. Allerede her er der altså skellig grund til at anskaffe denne CD – fordi man ikke kan finde optagelser med dette unikke instrument andre steder.

Det er der helt bestemt flere andre grunde til at gøre. Som sædvanlig, når noget kommer fra Helikon, er tingene simpelthen i orden. Coveret er udformet som en lækker og indbydende digipack, det hele er holdt i varme, gyldne farver, og forsidebilledet er smukt uden på nogen måde at inspirere til revolutionære optøjer i gaderne. Og Jesper Jørgensen kan lave lyd, kan han. Han har en utrolig evne til at finde "the sweet spot", lige nøjagtigt det sted, hvor balancen mellem rumklang og tydelighed er heldigst, og det er en egenskab, der ikke kan lovprises nok hos en producer af orgelmusik. CD'ens indhold lægger sig smukt op af det ydre i gennemførelse.

Jeg er en kompulsiv notelæser, jeg har lært rigtig meget om musikhistorie på den måde, og her bliver vi forkælet med ikke færre end tre velformulerede og indsigtfulde artikler: Tidligere slotsforvalter John Zilmers om slottet (måske på kanten af, hvad vi har brug for at vide, men interessant), Henrik Fibiger Nørfelts spændende og veldokumenterede om orglet, og endelig trækker Søren Gleerup selv på udmærket vis tråde op gennem den danske orgelromantiks historie.

Repertoiret består af stort og småt fra den nævnte danske orgelromantik. Det vil føre for vidt at remse det hele op, men de er der alle sammen, Weyse, Gade, Matthison-Hansen'erne, Hartmann og Barnekow. Jeg synes, at orglet klarer sig bedst i de mindre sager, naturligt nok, det har kun 20 stemmer, men der klinger det til gengæld også ganske lifligt. Man kan sige det samme om Marcussen og Reuters orgler, som jeg en gang har hørt en kendt fransk organist sige om de nogenlunde samtidige Calinet-orgler: De har ikke længere barokkens friskhed og farverigdom, og de har endnu ikke symfonikkens effektivitet! Sådan ville man selvfølgelig kun sige, hvis man ville være ondsksfuld, og det ligger mig fjernt. Fibiger Nørfelt skriver: "Orglet repræsenterede til fulde den beskedne rolle, hvilket minimum var i liturgisk sammenhæng; der var ikke i orglets størrelse taget højde for en mere ekstravagant anvendelse af instrumentet." Det er så sandt, som det er sagt. Instrumentet klinger guddommeligt i de sagte passager, i alle former for detaljeudfoldelser, men på de store stræk, som eksempelvis Barnekows Fantasia i g-mol, eller i Hartmanns velkendte Sonate i sammen toneart kommer det mere til kort. Det skyldes til dels, at pedalværket er lille og velsagtens bagvedstillet og at der desuden ikke er nogen form for pedalkoblinger. Derved sker der det, at pedalet ofte er en smule underregistreret eller fjernt, fordi Posaunen efter tidens skik er højst tilstedeværende og træ-agtig, så den kun kan bruges under ekstrem provokation, og når bassen sommetider er lidt fjern, så kan der let komme til at mangle noget gang i den.

Søren har ellers den vældig bestikkende egenskab, at han spiller fuldstændig sikkert, og at man rent rytmisk ved præcis, hvad han mener, hvilket ikke er en selvfølge. Han har tillige en usvigeligt sikker sans for at forme frasen, specielt i andante og deromkring, og det er blandt andet derfor, at mange af de små ting fungerer så godt. Imidlertid skal der mere til i de større værker, fordi de består af flere kontrasterende afsnit, der formodes at blive spillet ud mod hinanden og hver især at blive karakteriseret efter deres art. Til en sådan karakterisering hører der på den tid nogle forskellige tempi, jf. f.eks. Carl Czernys "Von dem Vortrage" fra 1839. Det bruger Søren ikke, og han er derfor nødt til, for at kunne komme omkring de forholdsvis skarpe sving, der nogen gange er hos f.eks. Hartmann, at tage det laveste af de tempi, der kunne komme i betragtning. Et vældig godt eksempel er sidstesatsen af Hartmanns sonate; satsbetegnelsen er faktisk 'Allegro poco agitato' og ikke 'Allegro non agitato'. Jeg prøvede indspilningen af på en violonist, der var på besøg, og bad ham gætte, hvad satsbetegnelsen var, og han svarede "Andante, vil jeg tro". Så er det objektivt for langsomt, for så har man ikke realiseret den karakter, som komponisten har skrevet. Dette gælder flere steder. Altså: højere tempi, mere karakterisering og mere rubato sine steder – synes jeg, ikke mindst i de lange, hurtige satser.

De inviterede solister gør et sympatisk stykke arbejde; heller ikke de vil dog kunne fremkalde folkeopstande. Et særligt fænomen udgør de indlagte salmer "I Østen stiger solen op" og "Nu ringer alle klokker mod sky". Det er tydeligt, at de er tænkt som et eksempel på menighedssang. Men hvorfor nu det? Så skulle der vel have været en menighed, som minimum. Hvis der kun er en solosanger, så synes jeg, at han til gengæld skal akkompagneres solistisk, og så skal solosangeren

også gøre mere ud af at karakterisere teksten. Hvis omvendt man vil give eksempler på menighedssang fra orglets egen tid, så kunne det have været interessant med brug af datidens ekstremt langsomme salmetempi, som ifølge Berggreen var meget langsommere end dem, vi hører på denne CD.

Summa summarum: køb den. Her er perler at finde, specielt i karakterstykkeafdelingen, og denne CD er den første dokumentation af et de danske, romantiske orgler, som orgelbevægelsen ikke fik has på!

Professor Ulrik Spang-Hanssen, 28. november 2011